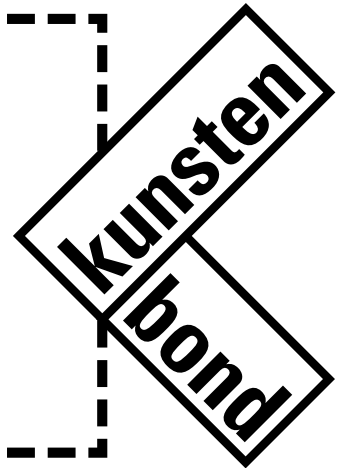

Kunstenbond en Creatieve Coalitie
Reactie op internetconsultatie
Wet verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties
en rechtsvermoeden

Reactie op het concept Wetsvoorstel verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden.

De arbeidsmarkt van de culturele en creatieve sector bestaat in merendeel uit zelfstandigen zonder personeel. Er zijn weinig sectoren in Nederland waarin verhoudingsgewijs zo veel zzp'ers werkzaam zijn als de onze. De Kunstenbond en De Creatieve Coalitie vertegenwoordigen tezamen circa 40.000 werkenden in de culturele en creatieve sector. Wij signaleren dat de twee grootste arbeidsmarktproblemen in onze sector onderbetaling betreft en een gebrek aan continuïteit en zekerheid van werk. Dit conceptwetsvoorstel kan een bijdrage leveren aan de continuïteit van werk, maar om dát te realiseren zijn fundamentele sectorale keuzes noodzakelijk.

Wij willen schijnzelfstandigheid aanpakken en ondernemerschap faciliteren. Werknemers en zzp'ers hebben recht op een passend contract. Wij zetten ons in voor een eerlijke betaling voor iedereen (Fair Pay). Het is immers buitengewoon onwenselijk wanneer Fair Pay afhangt van de arbeidsverhouding. Werknemers hebben recht op een fatsoenlijk loon en zzp'ers op een eerlijk tarief.

Wat betreft zelfstandigen en tarief streeft de sector ernaar vrijelijk, en gelijk aan werknemers, collectief en individueel te kunnen onderhandelen over tarieven en arbeidsvoorwaarden van zelfstandigen. Om de arbeidsmarktpositie van zelfstandigen in onze sector te verbeteren zijn hierover bindende afspraken noodzakelijk én een prikkel voor de sterkste marktpartijen om ook daadwerkelijk in onderhandeling te treden.

Publiek, markt als overheden, kennen een grote waarde aan kunst en cultuur toe. Toch is er sprake van fundamentele onderfinanciering. Deze onderfinanciering wentelt zich af op werkenden.¹ In andere woorden; werkenden in onze sector betalen de prijs voor de onderfinanciering van de markt. Met alle (bestaanszekerheid) problemen van dien.

¹ Een actueel rapport over deze value gap is het rapport Waarde van beeld, beeld van waarde.
<https://federatiebeeldrechten.nl/dossiers/waarde-van-beeld>

Het kabinet, de SER en de Raad voor Cultuur erkennen in de 'Verkenning arbeidsmarkt culturele sector' dat kunstenaars een zwakke inkomens- en arbeidsmarktpositie hebben. Werkenden in de culturele en creatieve sector hebben vaak te weinig inkomen uit hun werkzaamheden om rond te komen. Tevens wordt geconstateerd dat zij een te zwakke onderhandelingspositie hebben.² De SER signaleert bij het beroep kunstenaar een hoog armoederisico.³

De culturele en creatieve sector is een bedrijfstak met kenmerkend veel zzp'ers

Volgens de meest recente statistiek van het CBS bedraagt het totaal aantal banen van werknemers culturele en creatieve sector 161.350 in het eerste kwartaal van 2023 en het aantal zelfstandigen 149.830 per ultimo 2021. Over de breedte van de sector werkt ongeveer 50% als zelfstandige.⁴

De CBS monitor Kunstenaars en overige creatieve beroepen, cijfers 2017-2019, hierna te noemen "de monitor" toont vergelijkbare cijfers. Kijk je naar Kunstenaars alleen bedraagt het percentage zelfstandigen afgerond 60% (164.000 kunstenaars), betrek je ook de overige creatieve beroepen (263.000 personen) erbij dan bedraagt dit percentage 45%.⁵ Dit is significant hoger dan andere bedrijfstakken. Daarmee is de impact van dit wetsvoorstel ook nadrukkelijk groter dan in andere sectoren.

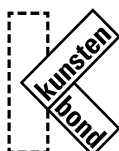
Onze sector kenmerkt zich ook door de kleinschaligheid van organisaties. De gemiddelde omvang van bedrijven in onze sector is extreem klein met gemiddeld 1,8 banen tegen 5 banen gemiddeld bij andere sectoren in Nederland. Daarmee zorgt dit conceptwetsvoorstel voor problemen bij de implementatie en handhaving. Kennis van arbeids- of fiscaalrecht en HRM-beleid is weinig tot niet aanwezig in onze sector. Het aantal te controleren organisaties is zeer groot. Contactvormen worden gezien als keuzeopties, dienstverband, factuurbasis of verloning worden door elkaar aangeboden. Verloning wordt ook gezien als alternatief voor een dienstverband, en daarmee wordt a-contrair gehandeld: in plaats dat verloning aanvullend bescherming biedt aan arbeidsverhoudingen buiten dienstbetrekking, wordt via verloning de bescherming van de arbeidsovereenkomst onthouden. Er is regelmatig geen toets op rangorde van contractvormen of besef van de kwalificatie van de

² Beleidsreactie kabinet verkenning arbeidsmarkt cultuur en advies versterking arbeidsmarktpositie kunstenaars.

³ Zie SER-verkenning 21/10 "Werken zonder armoede"

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/25/arbeidsmarkt-culturele-en-creatieve-sector-2010-2023q1>

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/monitor-kunstenaars-en-andere-werkenden-met-een-creatief-beroep-2021>

arbeidsverhouding: *Organisatie zoekt een Zakelijk Leider voor 8 uur per week | Vacature voor een Betaalde functie, Freelance/ZZP* ⁶

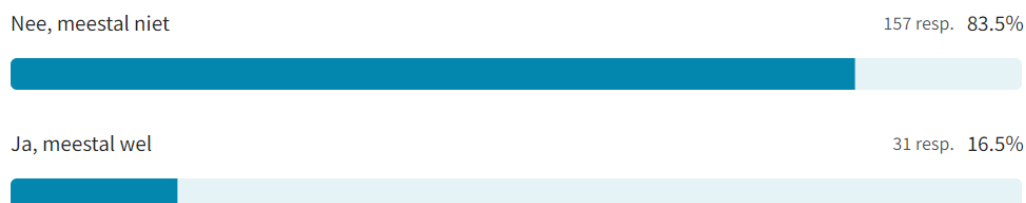
- De Kunstenbond en de Creatieve Coalitie pleiten voor een sectorale impacttoets
- Wij pleiten ook voor flankerend beleid door de ministeries van SZW en OCW, in afstemming met de Belastingdienst en het UWV bij invoering van dit wetsvoorstel.

Indicatie van schijnzelfstandigheid

De monitor kijkt ook specifiek naar arbeidsrelaties en kenmerken van opdracht. Voor zowel kunstenaars als overige creatieve beroepsgroepen geldt dat in 17% van de gevallen sprake is van één of 1 dominante klant. Verder gaf 16% van de kunstenaars aan dat het niet lukt om een vaste baan te krijgen. Van belang is dat Cultureel onderwijs (SBI 8552) is in de afbakening van de monitor buiten beschouwing is gebleven, terwijl in het kunstonderwijs, ook binnen de kunstvakopleidingen (Hogescholen) schijnzelfstandigheid relatief veel voorkomt. Onze ledenraadpleging gedaan ten behoeve van de inbreng op het wetsvoorstel toont een vergelijkbare uitkomst.

Zou jij jezelf kunnen omschrijven als schijnzelfstandige?

188 out of 201 answered

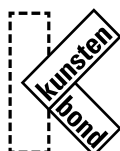

Overheid is zelf aanjager van schijnzelfstandigheid

Publieke financiering in onze sector kenmerkt zich veelal door de overgrote mate van projectmatige financiering. Ook is op onze sector diverse malen bezuinigd. Door het voeren van wispelturig beleid zijn overheden zelf een grote aanjager van schijnzelfstandigheid in onze sector. Met name op gemeentelijk niveau hebben overheden bezuinigd en mede op advies van consultancybureaus muziekscholen met werknemers getransformeerd naar netwerkorganisaties met zzp'ers.⁷ In veel gevallen doen de zzp'ers nog steeds

⁶ <https://www.culturele-vacatures.nl/>

⁷ <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/muziekschool-in-mineur>

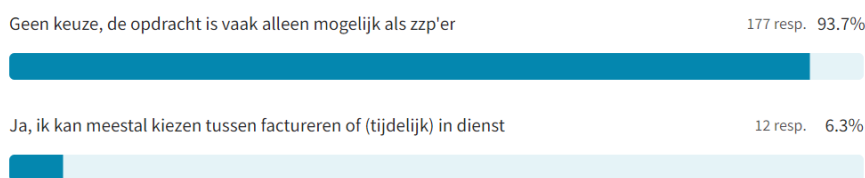

hun oude werk en gedraagt de netwerkorganisatie zich als werkgever. Meer over deze praktijk kunt u vinden in het onderzoek 'Kunstenaars stoppen niet'. Dit onderzoek gaat over kunstenaars die als zzp'er werken in cultuureducatie en amateurkunst.⁸ Ook komt het regelmatig voor dat als gevolg van aanbestedingen, zzp'ers min of meer gedwongen voor bemiddelaars werken die zich vaak weer als werkgever gedragen.

Platform ACCT, het sectorale arbeidsmarktplatform voor de culturele en creatieve sector, doet momenteel onderzoek naar de meerkosten van het omzetten van zzp-constructies naar banen. Een grove indicatie is een kostenstijging van 20 tot 30%. Uit raadpleging onder onze achterban komt dikwijls een verzuchting naar voren: "eerst moest ik zzp'er worden en nu moet ik weer terug in een loondienst, zonder zicht op reparatie of compensatie van misgelopen pensioen en andere zaken."

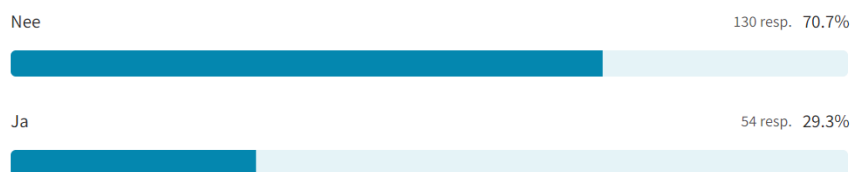
Heb je de keuze om als zzp'er te werken of om in dienst te treden bij je opdrachtgever?

189 out of 201 answered

Zou je sneller een baan claimen als jij niet zelf hoeft te bewijzen dat je eigenlijk schijnzelfstandige bent?

184 out of 201 answered

Een baan claimen doen weinigen, de facto kon je dan vaak niet meer in je sector aan het werk, veel claims zijn ook niet te verwachten.

⁸ <https://www.lkca.nl/publicatie/kunstenaars-stoppen-niet/>

Vrees bij delen van onze achterban is dat zonder extra middelen werk verdwijnt omdat niemand bereid is de meerkosten bij dienstverbanden op te pakken. Waar er wel omzetting plaatsvindt, gebeurt dit veelal vanuit bestaand budget wat weer leidt tot kleinere tijdelijke aanstellingen dan er feitelijk gewerkt wordt of inschaling op een te laag functieniveau omdat hierover vrijwel niet onderhandeld kan worden: “take or leave it.” Vaak is een contract ook weer eerst tijdelijk, ondanks jaren van opvolgend freelancen in dezelfde functie. CAO-bepalingen die een gericht zijn op specifieke flexibiliteit worden ook misbruikt om draaideurconstructies in stand te houden.

Ook hebben een groot deel van de zzp'ers in de creatieve en culturele sector een hybride beroepspraktijk. Zij werken bijvoorbeeld als uitvoerend musicus, als muziekdocent, als adviseur bij fondsen/gemeentes, als maker en artistiek leider van nieuwe interdisciplinaire producties, etc. Deze hybride beroepspraktijk is noodgedwongen om een inkomen bij elkaar te vergaren, maar ook vaak een strategische keuze om op die manier in verschillende netwerken te opereren. Dit kan weer tot nieuwe opdrachten leiden. De vraag is in hoeverre werkenden baat hebben bij het aangaan van een kortdurend dienstverband, of het aangaan van een dienstverband van enkele uren in de week, ten behoeve van het opbouwen van bijvoorbeeld een pensioenvoorziening of het opdoen van een goed inkomen. De Kunstenbond en De Creatieve Coalitie zijn van mening dat bij een kortdurend dienstverband, de werkende in loondienst ook een extra opslag dient te ontvangen. Helaas, is dit verre van de norm in onze sector.

Zzp'ers in onze sector hebben fundamentele zorgen of het aangaan van een arbeidsovereenkomst voor henzelf een verbetering is. Zij vinden het buitengewoon moeilijk voor te stellen dat werkverschaffers een langdurige arbeidsovereenkomst willen aangaan met werkenden, gezien de projectmatige en grillige financieringsbronnen en fundamenteel gebrek aan kennis omtrent 'goed werkgeverschap'.

Met de huidige referte- en inkomenseisen WW is de balans tussen premiebetaling en uitkeringsrecht uit het lood. Die vrees weerhoudt ook: wel premie betalen, toch geen uitkering. Andere belemmeringen zijn contractueel overeengekomen verhaalsbedingen van opdrachtgevers op zzp'ers als vast komt te staan dat een contract toch een arbeidsovereenkomst is, ook al is dit in strijd met de Wet op het minimumloon en minimumvakantiebijslag en de Wet financiering sociale verzekeringen.

Wat ook een rem zet op het claimen van arbeidscontracten is een potentiële herziening en naheffing Inkomstenbelasting bij zzp'ers, opdrachtgevers dreigen hier ook mee indien een arbeidsovereenkomst wordt geclaimd. Het handnavingsplan van de Belastingdienst signaleert dit wel, maar biedt nog geen oplossing. Wij pleiten voor een soort van 'inkeerregeling.'

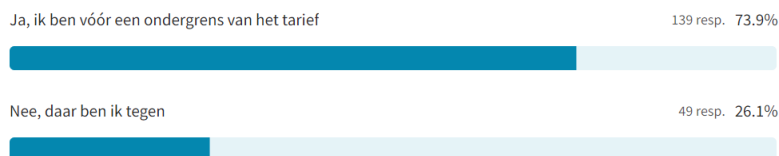

- De Kunstenbond en de Creatieve Coalitie pleiten voor kabinetsregie financiering om in bestuurlijke afstemming met provincies en gemeenten arbeidsmarkttransities mogelijk te maken en waar nodig en passend werkende te compenseren.
- Verplicht het meetellen van freelance arbeidsduur voor de bepaling van de beoordeling bepaald/onbepaald bij omzetting naar arbeidskomsten.
- Een expliciet verbod om verhaalsbedingen bij opdrachtnemers.
- Geen fiscale sancties voor zzp's die vanuit schijnzelfstandigheid een loondienstcontract aangaan ('inkeeregeling')
- Herintroductie van de verkorte referte-eis WW

Wij kijken positief naar omkering van het civielrechtelijk rechtsvermoeden bij laag tarief, omdat we verwachten dat dit de bewustwording over de arbeidsrelatie en het hebben van een goed tarief bij opdrachtgevers en zzp'ers zal vergroten.

Ben jij voor een tariefondergrens van €32,24 per uur om schijnzelfstandigheid tegen te gaan?

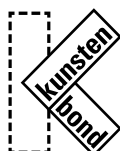
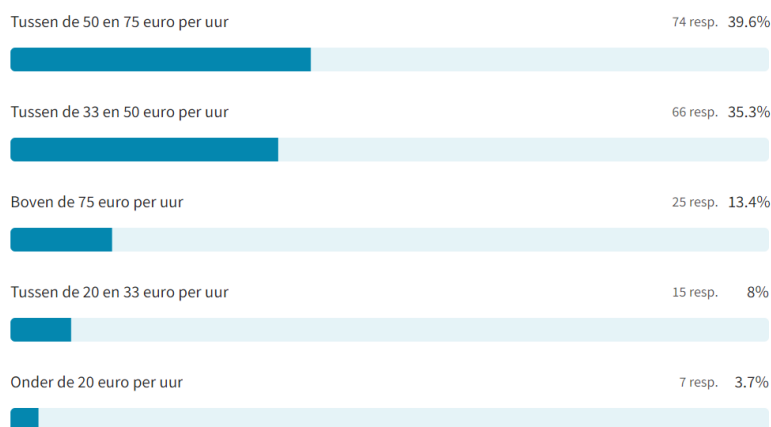
188 out of 201 answered

Ook gaat er mogelijk een opwaarts effect optreden, niet iedereen haalt die 32,24 euro. Ook van de indexatiekoppeling met het minimumloon gaat een positief opwaarts tariefeffect uit. Het zet een voorbeeld voor jaarlijkse indexatie van tarieven, nu bepaald nog geen gegeven in de culturele en creatieve sector.

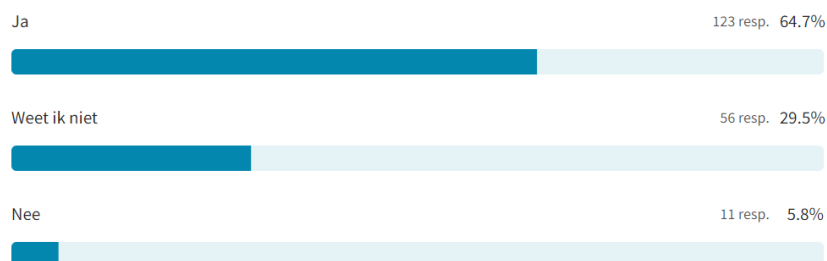
In welke prijsklasse zit jouw uurtarief (ex btw)?

187 out of 201 answered

Vind je het goed dat de nieuwe wet rekening houdt met jouw ondernemerschap?

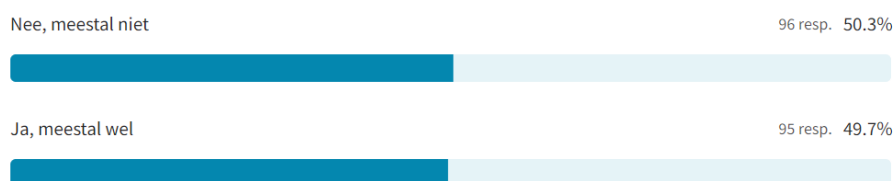
190 out of 201 answered

Het is goed dat het wetsvoorstel de steun die jurisprudentie biedt aan contraindicaties van ondernemerschap (werken voor eigen rekening en risico) zoals ook beschreven wordt in de Memorie van Toelichting bij de wet bestendigt. Daarbij is ook de C+ van belang.

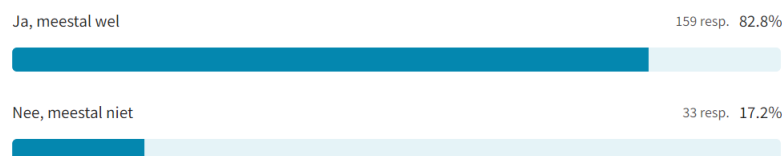
Werk je op locatie voor de opdrachtgever en volg je een werkrooster van je opdrachtgever?

191 out of 204 answered

Ben je in het bezit van een specifieke opleiding, werkervaring, kennis of vaardigheden waarmee je je aantoonbaar onderscheidt van werknemers in dienst van je opdrachtgever?

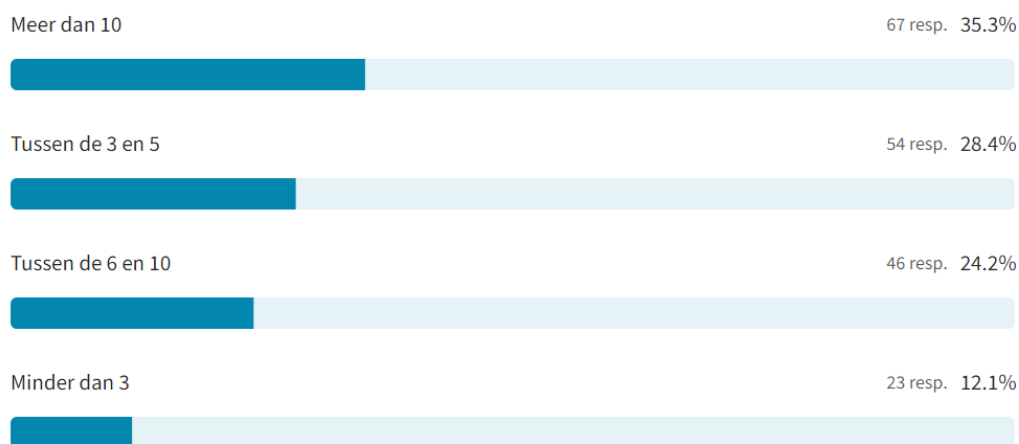
192 out of 204 answered

Voorkomen moet worden dat mensen die nu zelfstandig beroepsbeoefenaar zijn met 7 a 8 opdrachtgevers zonder dominante klanten straks met 7 of 8 kleine banen worden geconfronteerd. Niche werk dat verspreid over meerdere opdrachtgevers optelt tot een regulier arbeidsvolume komt voor.

Voor hoeveel verschillende opdrachtgevers werk je in een jaar?

190 out of 201 answered

Wat nog duidelijker naar voren zou kunnen komen in de Memorie van Toelichting is objectiveren van reden van inhuur. Is het, los van de wens van beider partijen, logisch en snel en makkelijk uitlegbaar dat er buiten dienstbetrekking wordt. Als de uitleg ingewikkeld wordt, dan deugd de constructie niet. In die zin is de beoordeling van de arbeidsrelatie intuïtief makkelijker dan je denkt, en wordt er vaak veel mist en ophef gecreëerd om een belang te verhullen.

Naast de zorgen over de weging van C en C+ ten opzichte van A en B en verlies van werk en inkomen daardoor bij verandering van marktgedrag en handhaving, leven er de bredere zorgen over de persoonlijke financiële consequenties en de dreiging van verlies van werk in de culturele en creatieve sector. Bijvoorbeeld als gevolg van hogere tarieven bij gelijkblijvende financiering of als gevolg van de opkomst van nieuwe technieken (AI).

Gezien het soms gefragmenteerde werk in de kunst- en cultuursector bepleiten wij ook ter overbrugging tussen projecten en trajecten een basiszekerheid van inkomen te onderzoeken. Goede voorbeelden hiervan zijn te vinden in verschillende Europese landen zoals Duitsland, Ierland, België, Zweden, Ierland

en Frankrijk. Op deze manier wordt flexibiliteit behouden en is er zekerheid voor werkenden met voldoende rust en ruimte voor creativiteit tussen projecten door. Wij vragen u om bij het totale hervormingspakket invoering van een voorziening om inkomenszekerheid voor kunstenaars te overwegen. Hiermee kan een armoedeval worden voorkomen en kan inkomen worden verschaft in perioden zonder directe relatie met een werkgever of opdrachtgever. De huidige WW-referentiekaders en de BBZ voor zelfstandigen bieden onvoldoende toegang tot passende sociale zekerheid. Een punt dat ook is benoemd in de huidige Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector.⁹

Tot slot zou voor het verkrijgen van een gelijk speelveld niet alleen het arbeidsrecht moeten worden aangepast, maar ook het opdrachtovereenkomstenrecht. De wetgeving uit deze titel die beoogt de zwakkere partij te beschermen, zijnde bij invoering van deze titel in het BW de opdrachtgever.¹⁰ Dat doet nu geen recht meer aan de beschermingsgedachte. Niet alleen zou voor de opdrachtnemer de verplichting om zich als goed opdrachtnemer te gedragen moeten gelden, maar ook de opdrachtgever, gelijk de wederkerige norm in het arbeidsrecht.

- Laat de uitwerking van deze wet ook aanleiding zijn voor invoering van kunstenaarsbeleid bij implementatie van het brede arbeidsmarktpakket en bij invoering van een nieuw cultuurstelsel, dat ook in voorbereiding is.¹¹

Hierbij zijn we u graag van dienst.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Peter van den Bunder: petervandenbunder@kunstenbond.nl of 06 42 56 25 32 en Thomas Drissen van De Creatieve Coalitie: thomasdrissen@decreatievecoalitie.nl of 06 28 76 45 13.

De volledige resultaten van onze ledenpeiling die in deze inbreng wordt aangehaald is via deze link te raadplegen: [Wanneer ben je zzp'er? Opvolging wet DBA \(typeform.com\)](#)

⁹ <https://platformacct.nl/nl/catalogus/archief-arbeidsmarktagenda>

¹⁰ Concreet Titel 7 van Boek 7 BW, afdeling 1

¹¹ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-dc472cf825b4d64d984504031ebba6cbf78f7d12/pdf>

